

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
PWYLLGOR:	Pwyllgor Safonau
DYDDIAD:	14 Rhagfyr 2022
TEITL YR ADRODDIAD:	Hyfforddiant Cod Ymddygiad ar gyfer y Cynghorau Tref a Chymuned
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Cynghori'r Pwyllgor am yr hyfforddiant Cod Ymddygiad a gynigwyd i Gynghorau Tref a Chymuned yn dilyn yr etholiad ym Mai 2022
ADRODDIAD GAN:	Mared Wyn Yaxley Cyfreithiwr – Llywodraethiant Corfforaethol mwycs@ynysmon.llyw.cymru
SWYDDOG CYSWLLT:	Lynn Ball Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro lbxcs@ynysmon.llyw.cymru 01248 752586

1. CEFNDIR

Mae dyletswyddau statudol y Pwyllgor Safonau'n cynnwys hyrwyddo a chynnal safon uchel o ymddygiad gan Gynghorwyr, cynorthwyo Cynghorwyr i ddilyn eu Cod Ymddygiad a threfnu i hyfforddi Cynghorwyr ar faterion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad. Mae'r gofynion hyn yn berthnasol i Gynghorwyr Sir a hefyd aelodau'r Cynghorau Cymuned.

Cynhaliwyd etholiadau ar gyfer Cynghorwyr yn holl Gynghorau Tref a Chymuned Ynys Môn ar 5 Mai, 2022. Teimlai'r Pwyllgor Safonau ei bod yn amser addas i drefnu hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad.

2. COD YMDDYGIAD

Rhaid i bob Cyngor Tref a Chymuned fabwysiadu Cod Ymddygiad. Mae Cod Ymddygiad safonol ar gyfer holl awdurdodau perthnasol yng Nghymru; cynnwys y Cod statudol hwn yw'r gofyn lleiaf. Gall pob awdurdod perthnasol benderfynu os yw am gynnwys gofynion ychwanegol o fewn ei God, ond ni all Cyngor ddileu unrhyw ddarpariaeth sydd wedi ei gynnwys yn y Cod statudol. Mewn gwirionedd, mae mwyafrif y Cynghorau'n mabwysiadu'r Cod Ymddygiad statudol fel y'i drafftwyd.

Bydd pob aelod o'r Cyngor yn arwyddo addewid wrth dderbyn swydd fel Cynghorydd sy'n cadarnhau eu hymrwymiad i ymddwyn yn unol â'r Cod Ymddygiad sydd wedi ei fabwysiadu gan eu Cyngor.

3. DIGWYDDIADAU HYFFORDDI

Cynigwyd hyfforddiant Cod Ymddygiad ar-lein, wedi ei ddarparu gan Un Llais Cymru, gan y Pwyllgor Safonau i holl aelodau a chlercod y Cynghorau Tref a Chymuned. Roedd modd i'r sesiynau gynnwys hyd at 30 o fynychwyr ac roeddent yn para tua 1.5 awr.

Anfonwyd gohebiaeth gan Gadeirydd y Pwyllgor Safonau at y Cynghorau Tref a Chymuned ar 12 Awst 2022 yn eu gwahodd i un o'r pedwar sesiwn posib:

Dyddiad	Amser	Iaith y digwyddiad
04.10.2022	14.00	Cymraeg
06.10.2022	18.30	Saesneg
18.10.2022	14.00	Saesneg
20.10.2022	18.30	Cymraeg

Gofynnwyd i'r clercod gysylltu â swyddog penodol o'r Cyngor Sir er mwyn cadarnhau enwau'r unigolion oedd yn dymuno mynychu'r hyfforddiant a'u dewis o sesiwn.

Soniwyd am y cynnig o hyfforddiant Cod Ymddygiad a'r trefniadau uchod yn Newyddlen mis Medi'r Pwyllgor Safonau hefyd.

Ni chynhaliwyd y sesiwn ar 18.10.2022 oherwydd niferoedd isel. Trefnwyd fod y rhai hynny a oedd wedi cofrestru eu diddordeb yn mynychu un o'r dair sesiwn arall.

4. Y RHAI A FNYCHODD A'U CYNGHORAU TREF/CYMUNED

Dyma'r niferoedd a fynychodd un o'r dair sesiwn oedd yn cael eu cynnig:

Dyddiad	Amser	Iaith y digwyddiad	Nifer o unigolion oedd wedi cofrestru diddordeb mynychu hyfforddiant	Nifer o unigolion a fynychodd y sesiwn hyfforddiant
04.10.2022	14.00	Cymraeg	9	7
06.10.2022	18.30	Saesneg	22	17
20.10.2022	18.30	Cymraeg	17	13
CYFANSWM			48	37

Mae'r tabl yn **Atodiad 1** yn manylu ar y nifer a fynychodd bob Cyngor Tref a Chymuned.

O'r 90 lle a oedd ar gael yn yr Hyfforddiant, cofrestrodd 48 o bobl a mynychodd 37 yr Hyfforddiant. Ni wnaeth clercod nac aelodau 29 o'r 40 Cyngor Tref a Chymuned yn Ynys Môn fynychu'r sesiynau hyfforddiant a gynigwyd.

5. YW HYFFORDDIANT AR Y COD YN FANDADOL?

Er ei bod yn debygol fod y Pwyllgor Safonau'n ystyried mynychu hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad yn arfer dda, nid oes unrhyw ofyn statudol ar Gynghorwyr i gymryd rhan mewn hyfforddiant ar y Cod. Y gofyn statudol yw bod y Pwyllgor Safonau'n sicrhau bod hyfforddiant ar ddarpariaeth y Cod Ymddygiad ar gael i Gynghorwyr.

Bydd y Pwyllgor Safonau'n ymwybodol bod Cod Ymddygiad aelodau Cyngor Sir Ynys Môn yn cynnwys gofyn sydd wedi ei fabwysiadu'n lleol (nid yw wedi ei gynnwys yn y Cod statudol) i aelodau fynychu sesiwn hyfforddiant y Cod Ymddygiad o fewn chwe mis o gael eu hethol –

Rhaid i chi fynychu o leiaf un sesiwn hyfforddiant ar y côd ymddygiad hwn yn ystod pob tymor llawn yn y swydd ac, yn achos yr aelodau hynny sydd wedi cael eu hethol i'r Cyngor Sir am y tro cyntaf a'r rheiny sydd wedi cael eu hailethol ond nad ydynt wedi treulio cyfnod di-dor yn y swydd, rhaid iddynt fynychu'r hyfforddiant yn ystod y chwe mis yn dilyn eu hethol. [Paragraff 4(d)]

Byddai methiant i gydymffurfio â'r gofyn hwn yn golygu byddai'r aelod yn agored i gŵyn yn cael ei gwneud i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru am dorri'r Cod Ymddygiad.

Fodd bynnag, bydd bob Cynghorydd Tref a Chymuned yn destun y Cod Ymddygiad sydd wedi ei fabwysiadu gan eu Cyngor Tref neu Gymuned berthnasol, ac mae'n debygol na fyddai'r Cod hwnnw'n cynnwys gofyniad o'r fath am fynychu hyfforddiant.

6. BUDDION HYFFORDDIANT COD YMDDYGIAD AR GYFER AELODAU

Mae hyfforddiant yn fater sydd wedi ei godi gan y Pwyllgor Safonau mewn adolygiadau blaenorol o Gynghorau Tref a Chymuned; mae'r Pwyllgor Safonau wedi annog Cynghorau i ystyried gofynion hyfforddiant ei aelodau, yn arbennig mewn perthynas â'r Cod Ymddygiad.

Mae mynychu hyfforddiant o'r fath yn cynorthwyo Cynghorwyr drwy ddarparu gwybodaeth ar gynnwys y Cod Ymddygiad a sut mae'n effeithio arnynt yn eu rôl fel Cynghorwyr ac yn eu bywydau personol; mae hefyd yn rhoi cyfle iddynt gael gwybodaeth ymarferol a gofyn cwestiynau.

Petai Cynghorwyr yn wynebu cwyn am dorri'r Cod Ymddygiad, mae methiant i fynychu hyfforddiant ar y Cod yn cael ei ystyried fel ffactor lliniaru pan fydd y Pwyllgor Safonau / Panel Dyfarnu Cymru wedi ei ystyried fel cosb [gweler y [Canllaw ar Gosbau](#) sydd wedi ei gyhoeddi'n flaenorol gan Banel Dyfarnu Cymru].

Nodir hefyd ei bod yn ofynnol fod Cynghorau Cymuned yn creu cynllun hyfforddiant blynyddol ar gyfer ei Gynghorwyr a gweithwyr (o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021). Dylai'r cynllun cyntaf fod wedi ei gyhoeddi gan Gynghorau erbyn hyn [y gofyn oedd o fewn 6 mis i'r etholiad (ar 5 Mai 2022)]. Er nad oes rhaid i hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad gael ei gynnwys yn y cynllun hyfforddiant hwn, mae'n debygol y byddai'n cael ei gynnwys neu o leiaf yn cael ei ystyried i gael ei gynnwys.

7. ARGYMHELLION

- A. Bod y Pwyllgor Safonau yn ystyried cynnwys yr adroddiad ac **Atodiad 1** ac, yn benodol, y wybodaeth ynghylch (a) nifer y rhai a fynychodd y sesiynau hyfforddiant a (b) nifer y Cynghorau Tref a Chymuned oedd hefo neb yn mynychu'r sesiynau hyfforddiant.

- B. Bod y Pwyllgor Safonau yn ystyried sut mae am symud ymlaen i gyfathrebu'r eitem hon gyda'r Cyngorau Cymuned. A yw am gael ei gynnwys yn y Newyddlen? Neu a yw'r Pwyllgor eisiau ei grybwyll yn y Fforwm Cyngorau Tref a Chymuned? Oes unrhyw awgrymiadau eraill?

	Cyngor Tref a Chymuned / Town and Community Council	Nifer yr unigolion wnaeth gofrestru / Number of registered individuals	Nifer yr unigolion a fynychodd / Number of attendees
1	Cyngor Cymuned Aberffraw Community Council	0	0
2	Cyngor Tref Amlwch Town Council	0	0
3	Cyngor Tref Biwmares / Beaumaris Town Council	8	7
4	Cyngor Cymuned Bodedern Community Council	0	0
5	Cyngor Cymuned Bodffordd Community Council	0	0
6	Cyngor Cymuned Bodorgan Community Council	0	0
7	Cyngor Cymuned Bryngwran Community Council	3	2
8	Cyngor Tref Caergybi / Holyhead Town Council	0	0
9	Cyngor Cymuned Bro Cwm Cadnant Community Council	0	0
10	Cyngor Cymuned Bro Cylch y Garn Community Council	0	0
11	Cyngor Cymuned Llanbadrig Community Council	0	0
12	Cyngor Cymuned Llanddaniel-Fab Community Council	0	0
13	Cyngor Cymuned Llanddona Community Council	1	1
14	Cyngor Cymuned Llanddyfnan Community Council	0	0
15	Cyngor Cymuned Llaneilian Community Council	1	1
16	Cyngor Cymuned Llanerchymedd Community Council	0	0
17	Cyngor Cymuned Llaneugrad Community Council	0	0
18	Cyngor Cymuned Llanfachraeth Community Council	0	0
19	Cyngor Cymuned Llanfaelog Community Council	0	0
20	Cyngor Cymuned Llanfaethlu Community Council	0	0
21	Cyngor Cymuned Llanfair Mathafarn Eithaf Community Council	14	13
22	Cyngor Cymuned Llanfair yn Neubwl Community Council	5	0
23	Cyngor Cymuned Llanfairpwll Community Council	2	1
24	Cyngor Cymuned Llanfihangelesceifiog Community Council	0	0
25	Cyngor Tref Llangefni Town Council	0	0
26	Cyngor Cymuned Llangoed a Phenmon / Llangoed and Penmon Community Council		0
27	Cyngor Cymuned Llangristiolus Community Council	2	1
28	Cyngor Cymuned Llanidan Community Council	1	0
29	Cyngor Cymuned Mechell Community Council	0	0
30	Cyngor Cymuned Moelfre Community Council	0	0
31	Cyngor Cymuned Penmynydd a Star / Penmynydd and Star Community Council	0	0
32	Cyngor Cymuned Pentraeth Community Council	5	5
33	Cyngor Tref Porthaethwy / Menai Bridge Town Council	0	0
34	Cyngor Cymuned Rhoscolyn Community Council	0	0
35	Cyngor Cymuned Rhosybol Community Council	0	0
36	Cyngor Rhosyr Council	0	0
37	Cyngor Bro Trearddur Community Council	0	0
38	Cyngor Cymuned Tref Alaw Community Council	0	0
39	Cyngor Cymuned Bro Trewalchmai Community Council	0	0
40	Cyngor Cymuned Y Fali / Valley Community Council	6	6
	CYFANSWM / TOTAL	48	37